

Nr 1465

av herr Göransson m. fl.

om åtgärder för att förhindra utländskt förvärv av svenskt företag.

Efterkrigstiden har inneburit en ökad internationell arbetsfördelning, som otvivelaktigt har medfört en ökad effektivitet och ett ökat välbefinnande i vår del av världen. Den ökade arbetsfördelningen har för Sveriges del inneburit såväl ett kraftigt ökat varuutbyte med omvärlden som svenska företagsetableringar i utlandet och utländska företagsetableringar i vårt land.

Den senaste totalundersökningen över den utländska företagssektorn i Sverige avser förhållandena år 1962. Av denna framgår att sammanlagt 468 utlandsägda företag med 62 000 anställda var verksamma i vårt land i början av 1960-talet. 2/3 av dessa återfanns inom industrin, motsvarande ungefär 5 procent av samtliga anställda.

Som redovisas i bankoutskottets utlåtande 1970:58 har 1960-talet varit en period, då de direkta utländska investeringarna i Sverige ökat påtagligt och antalet nyetableringar av utländska dotterföretag stigit kraftigt. Det framgår exempelvis av tillgänglig statistik att över 4 000 mkr. har förts in i landet i form av utländska direktinvesteringar under åren 1963–1969. Från att ha legat på en genomsnittsnivå på knappt ett par hundra miljoner kronor per år i början av 1960-talet, så är dessa investeringar nu i genomsnitt 3–4 gånger så stora.

Utvecklingen när det gäller utländska uppköp av svenska industriföretag kan utläsas från material som sammanställts inom Industrins utredningsinstitut avseende åren 1958–1969. Det framgår av detta material att 113 utländska förvärv har registrerats under dessa år. Det visar sig här att tendensen går mot en fortgående ökning av de utländska uppköpen. Under 1950-talets sista år var således de utländska företagsförvärven i genomsnitt två per år, motsvarande genomsnittssiffra för 1960-talets fem första år var närmare åtta och under 1960-talets sista hälft låg årsgenomsnittet på drygt 13. Av tillgängliga uppgifter framgår också att bara under åren 1968 och 1969 övergick svenska industriföretag med sammanlagt 12 000 anställda i utländsk ägo.

Slutsatsen av dessa sifferuppgifter blir att den utländska företagssektorn vid 1960-talets slut är betydligt större än den var i början av årtiondet. På motsvarande sätt har också svenska företag expanderat i utlandet. Alla tecken tyder på att utvecklingen i dessa avseenden kommer att fortsätta och accelerera under 1970-talet. I vad gäller den internationella utvecklingen slutligen, så finns det experter som förutspår att 400–500 multinationella storföretag före seklets slut skulle komma att kontrollera uppemot 2/3 av världens samlade produktionsresurser.

Stor enighet torde råda om att Sverige inte har något att vinna på att

helt avskärma sig från utländska företagsetableringar. För att trygga vår välståndsutveckling behöver svenska företag ibland etablera sig i utlandet, och utländska företagsetableringar i vårt land i måttlig omfattning kan onekligen också i många fall innebära fördelar, som kommer svenska löntagare till godo i form av säkra och bra betalda arbeten.

Man får dock inte blunda för att en alltför stor utländsk företagssektor kan innebära problem för ett litet land som Sverige. Det kan exempelvis bli svårare för den svenska regeringen att föra en fortsatt utjämnings- och jämlikhetspolitik inom det egna landet, detta därför att multinationella storföretag med produktionsanläggningar i många länder har i stort sett obegränsade möjligheter att snabbt flytta över produktionsresurser, forskningsresultat och kapital till länder som förefaller mer attraktiva ur kapitalägarsynpunkt. Inte heller lär det bli lättare att genomföra någon fördjupad företagsdemokrati eller någon högre grad av folkligt inflytande – närdemokrati om man så vill – inom ramen för de företagsgiganter som de multinationella företagen alltmer kommit att utgöra. Slutligen finns det också risk för att för vår välståndsutveckling vitala långsiktiga beslut försummas av en koncernledning, som har såväl huvudkontor som lojaliteter utanför landets gränser.

Skall man göra en schematisk uppdelning av utländska företagsetableringar finns det anledning att vara mera positiv till utländska nyetableringar än utländska uppköp av upparbetade, expanderande svenska företag. Detta därför att utländsk nyetablering innebär uppbyggandet av nya produktionsresurser och eventuellt också nytt kunnande inom näringslivet. Utländska uppköp av svenska företag innebär däremot överförande av svenska expansionsresurser – låt vara av varierande kvalitet – i utländsk ägo. Det innebär också som regel en väsentligt snabbare utvidgning av den utländska företagssektorn i Sverige. Exempel på utländska förvärv som man från svensk synpunkt möjligen haft anledning att beklaga av olika anledningar under senare år är Findus, Flygts Pumpar, kreditupplysningsföretaget Soliditet samt Oscaria.

Under det senaste året har vi i Sverige fått ett förhållande som innebär att i princip utländska intressen styr vårt urval och därmed bestämmer vår konsumtion av livsviktiga livsmedel.

Slutsatsen av ovanstående blir att det hade varit värdefullt om den svenska regeringen hade haft en lagstiftning till sitt förfogande, som kunde kontrollera och i sista hand förhindra ett utländskt uppköp av svenskt företag, ett uppköp som bedömdes vara till väsentlig nackdel från svensk synpunkt. Att den svenska regeringen har ett sådant näringspolitiskt instrument till sitt förfogande torde vara en ganska utbredd missuppfattning. Möjligheten att kontrollera och faktiskt pröva utländska uppköp av svenska företag föreligger i stort sett endast när det gäller banker, gruvföretag och skogsföretag med vidsträckt fast egendom. I alla övriga fall innebär utformningen av 1916 års inskränkingslag endast en formell anmälningsplikt till Kungl. Maj:t. Inga lagliga hinder föreligger alltså i nuläget för exempelvis General Motors att köpa upp Sveriges största exportföretag Volvo.

Med hänvisning till det anförda hemställes

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär att Kungl. Maj:t
snarast framlägger förslag till lagstiftning, exempelvis i form av
en utvidgning av 1916 års inskränkingslag, som gör det
möjligt att förhindra utländskt förvärv av svenskt företag som
bedöms vara av vitalt intresse att behålla i svensk ägo.

Stockholm den 26 januari 1973

OLLE GÖRANSSON (s)

KURT HUGOSSON (s)

HAGAR NORMARK (s)